

Verslaggever ragt door Hongarije

VAN TRABANT TOT SOVJETTANK

Hongarije is één groot feest. De vrouwen zijn er beeldschoon en het bier is spotgoedkoop. Maar Panorama gaat er op zoek naar het verleden. En vindt sensationele sporen die onze man terugbrengen achter het IJzeren Gordijn.

TEKST DENNIS DE VOS FOTO'S SANDER BOER MET DANK AAN WWW.JBINCENTIVES.COM

“**W**eet je wat het is? Wij Hongaren zijn een trots volk en we hechten ontzettend

veel waarde aan ons verleden. We zijn Magyaren, afstammelingen van de machtige Hunnen en zijn in vrijwel alles de beste, de eerste of de laatste geweest. We hebben zware tijden gekend. De tijd van de Tweede Wereldoorlog met de nazi-overheersing bijvoorbeeld en daarna decennialang onder het juk van de Sovjet-Unie en het communisme. Maar het heeft ons nooit gebroken. Onze kracht zit in het feit dat we fier vooruitkijken en tegelijkertijd koesteren wat we in het verleden gedaan hebben. Dat maakt Hongarije zo uniek. Een modern land, waar je als je wil zo terug achter het IJzeren Gordijn kunt glippen en dingen kunt doen die vrijwel nergens anders denkbaar zijn. Dát is onze kracht! En nu aan de kant, ik ga scheuren met dit barrel!”

Aan het woord is Máté Csik, onze reisgids, wonend in Nederland maar een geboren en getogen Hongaar. Hij spreekt daardoor zowel Hongaars als Nederlands. Ideaal wanneer je als toerist in Hongarije van het geëffende pad wil gaan en het land op nét even een wat andere manier wil ervaren. Máté heeft wat coole dingen voor ons geregeld. Zodoende zitten we hier, midden in het centrum van de eeuwenoude stad Boedapest in een piepklein oud, geel autootje. Een wagen nóg kleiner dan mijn eigen Daewoo Matiz. Een wagen waarvan de naam zoiets als ‘maatje’ betekent en waarvan er ten tijde van het communisme een slordige 3 miljoen rondreden achter het IJzeren Gordijn, dat West-Europa van Oost-Europa scheidde. Een autootje met iconische status: de Trabant.

Het gele gevaarte

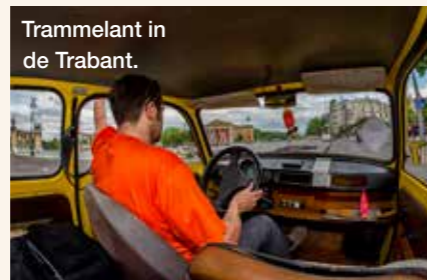
Máté, fotograaf Sander Boer en ikzelf staan midden op het indrukwekkende Hősök tere, het Heldenplein, dat in 1896 werd aangelegd om de duizendste verjaardag van Hongarije te vieren. Het plein kent een grote rotonde en is

DE VROUWEN ZIJN HIER SCHITTEREND EN DE HALVE LITERS KOSTEN 1,30 EURO

omringd door musea en historische gebouwen. In het midden staat het Millenniummonument, met statige grote beelden van de zeven stamhoofden die Hongarije verenigden en een 45 meter hoge zuil met op de top aartsengel Gabriël die over de inwoners van deze 3 miljoen inwoners tellende metro-pool waakt.

In een zijstraat, waar ook de antieke buitenschaatsbaan van de stad ligt, treffen we Tamás, een goedlachse Hongaar met zijn trotse bezit: een P601 Trabant. Taxi-uitvoering. Máté heeft geregeld dat we in deze legendarische bak wat rondjes door Boedapest mogen scheuren. Geweldig! Na een zeer korte instructie van Tamás – “Hij rijdt net als een normale auto, maar dan anders. Succes!” – neem ik plaats achter het stuur van de wagen en start ik de motor. Met een luidruchtig ronkend geluid komt het oude beestje tot leven, om vervolgens met het luide gestotter van een tweetakmotor stationair te draaien. Het interieur van de wagen is net als de buitenkant van de Trabant op zijn zachtst gezegd sober te noemen. Vrijwel alles is van kunststof op de grotendeels versleten stoelbekleding na. De versnelling is een ijzeren staaf die schuin uit het dashboard steekt, rechts van het stuur. Door het ding een beetje naar je toe trekken en omhoog te duwen zet je de wagen in de eerste versnelling. Duw je hem omlaag, tweede versnelling. Nog

iets verder naar je toe en omhoog is drie. En dan weer omlaag en je hebt de hoogste, vierde versnelling te pakken. Duw je de staaf in en omlaag, dan zet je hem in zijn achteruit. Het is inderdaad net als een normale wagen. Maar dan anders. Ik zet de motor in de eerste versnelling, laat de koppeling opkomen en geef gas. Heel langzaam komen de wielen in beweging, maar dan opeens schiet de Trabant vooruit. Geen wonder, de wagen heeft dan misschien wel maar 600 cc motorinhoud, maar weegt ook niets. Wegens een westers embargo op staal konden de sovjetproducenten de carrosserie van de Trabant niet van metaal maken en ging men in plaats daarvan voor Duroplast. Juist, plastic. Op volle snelheid uit de bocht vliegen is

Trammelant in de Trabant.

dan ook vaak dodelijk in een Trabant. En dat terwijl die 'topsnelheid' op slechts 80 kilometer per uur ligt. Een snelheid die we hier in de drukke binnenstad van Boedapest overigens nooit zullen bereiken.

In een kinderwagen

Van Városliget, het beroemde stadspark van Boedapest, rijden we langs de nog bekendere thermale baden van Széchenyi, waar je in bronwater tot zo'n 40 graden Celsius kunt ontspannen, om vervolgens via de Andrásyboulevard weer richting het Heldenplein te rijden. De veertig jaar oude Trabi maakt een hels kabaal en bonkt als de motor van een grote boot, maar rijdt bij een stoplicht zelfs vanuit de vierde versnelling nog weg zonder af te slaan. Praktisch is de wagen niet. Zo moet je niet langer dan 1,85 meter zijn en heb je amper genoeg laadruimte om een reservewiel mee te nemen. Maar het rijdt wel ontzettend grappig. Het is alsof je als volwassene in een kinderwagen rijdt, pal tussen het drukke verkeer van de Hongaarse hoofdstad. Toegegeven, ook in andere landen kun je Trabant rijden,

maar dan doe je dit meestal op een gesloten circuit. Hier mag je zonder gezeur gewoon deelnemen aan het verkeer. En je trekt er veel bekijks mee. Wanneer we langs een bus vol Japanners rijden, verblinden de talloze cameraflitsen me, en wanneer ik even later bij een verkeerslicht naast een politiebusje sta, zwaait de agent achter het stuur en neemt zijn collega naast hem ook even snel een foto van onze gele taxi. Het Trabant-avontuur duurt uiteindelijk maar een uurtje, maar is een onvergetelijke ervaring. Even later drinken we op het terras van Városliget Café & Restaurant een Pálinka op de goede afloop. Deze nationale drank van Hongarije valt nog het best te vergelijken met Duitse Schnaps, maar dan iets minder fruitig en met veel meer alcohol. Máté neemt een slok van zijn Pálinka met pruimensmaak en knikt goedkeurend. “Niet zo sterk als de Pálinka die mijn familie en ik thuis zelf stoken, maar hij is niet verkeerd. *Egészségedre, mannen. Proost!*”

Stille getuigen

De volgende ochtend zitten we al vroeg

Hand in hand, kameraden.

aan het ontbijt. Het is de vorige avond laat geworden want op die ene Pálinka volgden heel wat biertjes bij één van de vele ruïnebars die Boedapest rijk is. Ruïnebars zijn exact wat de naam al zegt, bars opgezet in leegstaande panden en ruïnes. Het is er altijd gezellig, de Hongaarse vrouwen zijn schitterend en de halve liters bier zijn er met een prijs van omgerekend 1,30 euro per glas spotgoedkoop. Zo goedkoop dat we deze ochtend met zijn drieën de tol vol betalen met een bonkende kater in het hoofd. Het ontbijt doet echter wonderen. Dus maken we ons redelijk fris op voor de volgende bestemming: Memento Park. Het park, in het uiterste zuiden van Boedapest, is een grote beeldentuin met overblijfsels uit de Sovjettijd. Er staan bronzen beelden van Lenin en Stalin, maar ook van enkele tientallen Hongaarse communisten. Het zijn

Beelden-tuin.

enkele van de grootste uit die tijd overgebleven beelden en ze ademen als het ware nog de hoogtijdagen van de Sovjet-Unie uit. De doorgaans zo praatgrage Máté is opvallend stil wanneer we langs de huizenhoge kunstwerken lopen. Dan zegt hij: “Begrijp me niet verkeerd, dit zijn mooie beelden hoor en ik ben blij dat ze bewaard zijn gebleven. Maar het communisme heeft diepe sporen in Hongarije nagelaten. Honderdduizenden mensen zijn gedeporteerd naar de goelags, de werkkampen van de Sovjet-Unie. De meesten keerden nooit meer terug. Deze plek doet dus wel wat met me, ja. Maar goed, laten we de goede sfeer niet verpesten. Hebben jullie trek? De woning van mijn ouders ligt op de weg naar onze volgende bestemming. Zij zijn er zelf niet, maar ik kan daar wel een uitstekende lunch voor jullie maken. Kom, dan gaan we!”

Gastvrij genieten

Meer naar het zuiden, in Székesfehérvár, woont de familie van Máté. Al generaties lang. Zo ook zijn drie jaar oudere

LOEIHARD SCHEUR IK MET MIJN T55-A DOOR DE MODDER. DIT IS FUCKING KICKEN!

broer Bálint, die we vlak voordat we bij het ouderlijk huis van de familie Csik aankomen ophalen. In het gezelschap van de twee broers stoppen we even later bij een fraai huis op een heuvel, aan de rand van een bos. Máté: "Mijn vader heeft deze woning met zijn eigen handen gebouwd, mooi hè? In de tuin verbouwen we onze eigen groenten en fruit en onder in de garage maken we

onze eigen wijn en Pálinka. Kijk gerust even rond, dan ga ik de lunch klaarmaken." Terwijl Máté boven in de keuken aan het rommelen is, praten fotograaf Sander en ik met Bálint. Hij blijkt een hobby met Sander te delen: oude wapens en vuurwerk. Bálint legt uit dat er in de bossen rond dit huisje in het verleden felle gevechten hebben plaatsgevonden

tussen nazi's en communisten en dat er nog veel overblijfselen van te vinden zijn. Gewapend met een metaaldetector trekt hij er in de weekenden geregeld op uit en haalt de meest bizarre dingen uit de grond. Een oude legerhelm. Een metalen verbanddoos. Maar ook oude kogelhulzen en zelfs deels weggeroeste geweren. Uit de garage haalt hij het ene na het andere oorlogsvoorwerp en Sander is zichtbaar onder de indruk. Hij is nog uitgebreid met Bálint in gesprek over het aanschaffen van een metaaldetector wanneer de lunch gereed is. Lange dunne broodjes van bladerdeeg met zoute korrels erop, tomaatjes uit de tuin en de lekkerste ham en spek die ik ooit gegeten heb. En dit alles spoelen we weg met zelfgemaakte wijn en Pálinka, die inderdaad veel sterker is dan het drankje van een dag eerder. Máté: "Smaakt goed hè? Het vlees komt van een varken dat ik een paar maanden geleden zelf heb geslacht. Een familie-traditie. Vervolgens heb ik het gepekeld en hangend laten drogen. Echt, beter krijg je het niet."

Rijden in een Sovjetreus
Iets wat je zeer waarschijnlijk nergens

Toys for boys.

Scheuren in een Sovjetreus...

...of in een amfibievoertuig.

anders in Europa kunt doen, kan in Hongarije: zelf rijden in oude Sovjet-tanks. Op een groot omheind terrein in de buurt van Várpalota, eigendom van József, een voormalig kolonel uit het Hongaarse leger. Niet lang na het uit-eenvallen van de Sovjet-Unie en de geboorte van de Republiek Hongarije kon hij voor een paar centen een aantal tanks, amfibievoertuigen en andere militaire bakken op de kop tikken. Hij knapte ze op en laat sindsdien gewone burgers ervaren hoe het is om in deze voertuigen te rijden.

"Dit kan echt nergens anders. Ideaal voor vrijgezellenfeesten, bedrijfsuitjes of wanneer je met vrienden gewoon eens iets tofs wil doen," aldus een trotse József. "En tof wordt het, kom op stap in. Dan ervaar je het zelf." Máté, Bálint, Sander en ik hijsen ons in militaire overalls en schoenen met stalen neuzen. Vervolgens krijgen we allen een eigen voertuig. Ik neem plaats in een T55-A, een 40 ton zware, zestig jaar oude Sovjetreus met 580 pk en een topsnelheid van 48 kilometer per uur. Via mijn helm sta ik in verbinding met Tibór, een collega van József en eveneens een oud-militair. "Ik was majoor," aldus Tibór. Hij geeft me een korte instructie voor de besturing. Gas geven werkt hetzelfde als bij een normale wagen, twee stuurknuppels zijn voor

links en rechts en hoe meer je ze naar voren duwt, hoe harder je gaat. De knuppels naar achteren is remmen en de koppeling is vastgezet, omdat je hier eigenlijk maar één snelheid nodig hebt: plankgas. Tibór start de motor en vervolgens ben ik omringd door rook en woest ronkende motoren. "Gas, gas!" Klinkt het via de speaker in mijn helm en dan gaan we. Het logge beest komt langzaam in beweging, maar eenmaal rijdend is er

niets dat het tegenhoudt. Loeihard scheur ik met mijn T55-A door de modder, over heuvels, tussen de bomen door, over struikgewas en zelfs door kleine meertjes. Dit is fucking kicken! "Gaaf hè?" zegt Tibór. "Veel dichterbij de werkelijkheid van tanks in een oorlogssituatie. Of je moet in militaire dienst gaan."

Dit avontuur duurt ruim een uur. Halverwege ruil ik de T55-A in voor een GSP-55, een amfibievoertuig. Met 'slechts' 15 ton een stuk lichter en daardoor veel wendbaarder dan de T55-A. Ach, wat. Dit is allemaal geweldig. *Toys for boys*. Top!

Als afsluiting neemt József ons mee voor een rit in de MTLB-U, een personenvervoerder met een topsnelheid tot ruim 80 kilometer per uur. Met de kolonel achter het stuur halen we die snelheid moeiteloos en dan merk je pas echt hoe machtig snel dit voertuig wel niet is.

's Avonds zitten we weer op het terras bij één van de vele ruïnebars. We drinken een Pálinka, gewoon omdat het kan, en een biertje. Ze smaken naar meer. Maar dat doen andere dingen in Hongarije ook. De Trabant-rit, de tankrit, die smaakten pas écht naar meer. Hongarije, wat een land! ●

Niet te stoppen!